

po wieczne czasy będzie odczuwał dla was, moi panowie, cały naród polski.

Wznoszę mój kielich na cześć Prezydenta Rzeczypospolitej Francuskiej i bohaterskiej francuskiej armii.

**ODPOWIEDŹ NA DEMARCHE W SPRAWIE WILNA
PRZEDSTAWICIELI FRANCJI I ANGLII**
(12 października 1920 r.¹⁾)

Po usunięciu się na wschód sił polskich w ofensywie przeciw Rosji Sowieckiej zostało zaaranżowane przez Piłsudskiego odebranie Wilna i Wileńszczyzny Litwinom, którzy się tam usadowili na podstawie traktatu z rządem sowieckim — z 12 lipca 1920 r. Ze względu na sytuację międzynarodową odebranie Wilna nie mogło się odbyć oficjalnie przez oddziały polskie, z tego względu dowództwo nad siłami, wykonującymi marsz na Wilno, objął gen. Żeligowski, który formalnie ogłosił swoje uniezależnienie się od dowództwa polskiego. Wilno zostało zajęte przez gen. Żeligowskiego 9 października 1920 r.

W związku z tym nastąpił wspólny «demarche» przedstawiciela Francji i Anglii na audiencji ich u Naczelnika Państwa w dniu 12 października 1920 r. Po kilku dniach pojawiła się w prasie niżej przytoczona wiadomość, którą należy uważać za fragment odpowiedzi, danej wówczas przez Piłsudskiego przedstawicielom Francji i Anglii.

Oświadczenie podajemy według «Kurieria Polskiego» z dnia 20 października 1920 r.

Jeżeli alianci zechcą oddać Wilno Litwie bez wysłuchania woli ludności — będzie widział się zmuszonym złożyć wszelkie godności i, jako obywatel Wileńszczyzny, spełnić swój obowiązek.

---

¹⁾ W wydaniu «Pisma — Mowy — Rozkazy» t. V, str. 194 dzień wypowiedzenia tego oświadczenia nie był ściśle określony («około 20 października 1920 r.»). Data przez nas obecnie podana została ustalona na podstawie notatek K. Świtalskiego z ówczesnych jego rozmów z Naczelnikiem Państwa i na podstawie książki Tommasini'ego «Odrodzenie Polski», str. 213, wyd. Hoesicka, Warszawa 1928.